

Bibliographic Data

Author	ဘရှင် ၊ ဗိုလ်မှူး	BA SHIN , Col.	Ba Rhan‘ , Buil‘ mhu"	Art. BS0012
Article Title	တမ္ပဒီပနိင်ငံ တည်ထောင်ခြင်း (History of Pre - Bagan Myanmar Kingdom) Tampadiṇ pa nuin‘ nam‘ taññ‘ thon‘ khraṇ‘"			
Title (Book/Serial)	အနော်ရထာအရင်က မြန်မာနိုင်ငံ Myanmar before Anawrahta			
Issue and Volume				
Edition	3rd ed.			
Place/ Publisher	မိုးမင်းစာပေ Momin Sarpay			
Distributor	အင်းဝစာပေတိုက် Innwa Publishing House			
Ed. Date	1998			
Pagination				
Annotation	Author asserts that Pyu, Mon and Bama (Myanmar) people were organized and established as Tampadipa (Thanpyatate) Naingnan in the 10th century AD. Bagan was the centre of that state. Former kings who ruled before Anuradda (Anawrahta) in Bagan were Sawyahan Min and Kyaung Phu Min. Anawrahta, who ruled Bagan from AD 1044 - 1077 was a good leader and ably organized the state. Under his administration the country developed peacefully.			
Subject Terms	Myanmar - History - Early period			
Key Words	Tampadipa Naingnan (Pyu Period)			

အပိုင်း(၆)

တမ္ပဒီပနိုင်းငံ တည်ထောင်ခြင်း

အခြေခံ စတင်ခဲ့ရာကာလ

ခရိန်ဒေသတို့မှာ ဤကာလ သမိုင်းစဉ်အတွက် လွန်စွာ အရေးပါလှသောဒေသများ ဖြစ်ကြ၏။ ယခု လေ့လာနေသော သမိုင်းစဉ်၏ ကာလကို ဆန်းစစ်သော် ဤကာလသည် မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းတွင်ရှိရင်း တိုင်းရင်းသားများဖြစ်သော မွန်အစု၊ ပလောင် နှင့် ဝအစု၊ သက်အစု၊ ကရင်အစုဝင်တို့နှင့် အသစ် ဝင်ရောက် လာသော မြန်မာအစုဝင် တိုင်းရင်းသားတို့ စုပေါင်း ရောနှော မိသောကာလ၊ ဤတိုင်းရင်းသားတို့၏ စည်းရုံးမိမှု ပေါ်တွင် အခြေတည်ကာ အမျိုးသား အစုအစည်းသစ်ကြီးတစ်ခု တည်ဆောက် ရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်လာသော ကာလ ဖြစ်၏။

ပျိုးခင်းဒေသများ

ရှေးမြန်မာတို့သည် မြင်းကိုမွေးမြူသည်။ နိုင်နင်းစွာလည်း သုံးတတ်သည်။ စစ်ရေးတွင် မြင်းကိုအသုံးပြု၍ လျင်မြန်သော စစ်ထိုးနည်းဗျူဟာသစ်ကို ထွင်ခဲ့သူများဖြစ်သည်။ တောင်ပေါ်မှ ဆင်းလာသူဖြစ်၍ နေရာသစ်တွင် စိတ်ဓာတ်တက်ကြွနေသူများ ဖြစ်သည်။ အားသစ်၊ သွေးသစ်၊ စိတ်ဓာတ်သစ် များနှင့် လန်းဆန်း ထက်မြက် ကြံ့ခိုင်သူများလည်း ဖြစ်သည်။ စစ်မှု အတွေ့အကြုံ ရှိခဲ့သော ဤရှေးမြန်မာတို့သည် စီးပွားရေးအတွက်သာမက စစ်ရေး အတွက်ပါအရေးကြီး၍ အချက်အချာကျသော ကျောက်ဆည် ၁၁

ခရိန်ဒေသ နှင့် မင်းဘူး ၆ ခရိန် ဒေသတို့ကို ကြီးစိုးလာနိုင်သောအခါ သူတို့သည် အမျိုးသား အစုအစည်းသစ်ကြီးတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်ရေး၊ တစ်နည်းဆိုသော် နိုင်ငံသစ်တစ်ခု ပေါ်ပေါက်ရေးလုပ်ငန်းတွင် အရေးပါ၍ ထိရောက်သော ဦးစီးခေါင်းဆောင်မှုကို ပေးနိုင်သော အခြေအနေများကို ရရှိနေကြပြီးဖြစ် ပေသည်။ ယင်းအခြေအနေများမှ အကောင်အထည် ဖော်ယူနိုင်ရေးသည် ထိုဒေသ ထိုခေတ်အတွက် စီးပွားရေး သော့ချက်ဖြစ်သည့် စိုက်ပျိုးရေး ထွန်းကားရာ ကျောက်ဆည်နှင့် မင်းဘူးခရိန်ဒေသတို့၏ ကုန်ထုတ်စွမ်းအား တိုးတက်မှုပေါ်တွင် များစွာတည်ခံ့လေသည်။ ဤဒေသတို့မှာ တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးမှု၊ စည်းရုံးမိသော တိုင်းရင်းသားတို့၏ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုတို့အတွက် ကျောထောက်နောက်ခံ ဒေသများ ဖြစ်ခဲ့၏။ တစ်နည်းဆိုသော် အမျိုးသား အစုအစည်းသစ်ကြီးတစ်ရပ် သို့မဟုတ် နိုင်ငံသစ်တစ်နိုင်ငံ ပေါ်ထွန်းလာရေးအတွက် ပြုစု ပျိုးထောင်ပေးရာ ပျိုးခင်းဒေသများပင် ဖြစ်ပေသည်။

နိုင်ငံသစ်တစ်ခု ပေါ်ပေါက်ရေးတွင် စီးပွားရေး စစ်ရေး အောင်မြင်မှု အလားအလာတို့ ပြည့်စုံလုံလောက်ရုံနှင့် ဖြစ်နိုင်သည် မဟုတ်ချေ။ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေးနှင့် ကောင်းမွန်တည်တန့်သော အမျိုးသားစရိုက်၊ လျောက်ပတ်သော အမျိုးသား ခံယူချက်နှင့် စိတ်ဓာတ်တို့ပါ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရန်လည်း လိုအပ်ပေသည်။

တိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု ရောနှောမိခြင်းနှင့် ပျိုးထောင်မှုများ

စာရေးသားမှုအတတ်နှင့် စာပေပျိုးထောင်မှု

ရှေးမြန်မာတို့ ဝင်ရောက်လာချိန်တွင် ကျောက်ဆည် ခရိုင်၌ ရှေးမွန်များ ရှိနေခဲ့ကြောင်းကို ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ရှေးမွန် တို့မှာ ထိုခေတ်က အထက်တန်းကျသော ယဉ်ကျေးမှုရှိနေသူများ

ဖြစ်ကြသည်။ ရှေးမြန်မာတို့သည် ဤ ၁၁ခရိန်ဒေသတွင် ရှေးမွန်တို့နှင့် ဦးစွာတွေ့ဆုံဆက်ဆံခဲ့ကြ၏။ တိုင်းရင်းသားချင်း ဆက်ဆံမိတိုင်း ယဉ်ကျေးမှု ဖလှယ်မိမြဲ ဖြစ်သည်။ ရှေးမြန်မာတို့သည် ဤကျောက်ဆည် ရှေးမွန်တို့ထံမှ အခြေခံကျ၍ အရေးကြီးသော ယဉ်ကျေးမှု အချက်အလက်တို့ကို ရခဲ့၏။ အထူးသဖြင့် မိမိတို့တွင် မရှိသေးသော စာရေးသားမှုအတတ်၊ အက္ခရာ (ဗျည်းနှင့် သရများ) ဝေါဟာရတို့ကို ရှေးမွန်တို့ထံမှ တတ်သိခဲ့ကြ၏။ ထိုစဉ်က သုံးစွဲနေသော ရှေးမွန်စကားနှင့် စာပေ တို့ကိုလည်း အသင့်ရရှိနိုင်သည်တိုင် လက်ခံ သင်ယူခဲ့ဟန်တူ၏။

ပျူတို့သည် မြန်မာတို့နှင့် ဘာသာစကားအနွယ် တူကြသည်။ ဝေါဟာရမှစ၍ ပြောဆိုသော စကားတို့သည် များစွာ လှမ်းကွာခဲ့ဟန် မတူချေ။ ပျူတို့၌လည်း အက္ခရာဘာသာစကား ရှိသည်သာ ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကား အနွယ်တူပါလျက် ယင်းတို့ကို ရှေးမြန်မာတို့သည် ပျူတို့ထံမှ အဘယ်ကြောင့် မယူခဲ့ဟု ယူဆရသနည်း။ ရှေးမြန်မာတို့သည် ရှေးမွန်တို့နှင့် ဦးစွာတွေ့ဆုံဆက်ဆံကြသည်။ ပျူတို့နှင့် နောက်မှတွေ့ရသည်။ ပျူတို့၏ အချက်အချာဒေသမှာ ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်းဖြစ်ကြောင်း ဆိုခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ပျူအက္ခရာတို့မှာ ရေးကူးမှတ်သားရန် မလွယ်ကူလှ။ အက္ခရာအကောက် အကောအညွတ်များလှသည်။ အသံ(၈)သံ အတွက် သင်္ကေတများလည်း ရှိနေသေးသည်။ ရှေးမွန်အက္ခရာတို့၏ပုံမှာ ရှင်းလင်း၍ မှတ်သားရန် လွယ်ကူသည်။ သို့ဖြစ်၍ စာရေးသားမှုအတတ်ကို ရှေးမွန်တို့ထံမှ ရယူခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရခြင်းဖြစ်၏။ ရှေးမြန်မာအက္ခရာတို့ကလည်း ယင်းယူဆချက်ကို ထောက်ခံနေသည်။ ယူဆသည်ဆိုရာ၌လည်း အားလုံးကို

ယူဆသည် မဟုတ်။ မိမိတို့ ဘာသာစကား၏ အသံများအတွက် လိုသော ဗျည်းနှင့် သရတို့ကိုသာယူခြင်း ဖြစ်သည်။

ရှေးမွန်စကားနှင့် စာပေတို့ကို လက်ခံယူခဲ့သဖြင့် ပုဂံ ခေတ်ရေး ရှေး မြန်မာစာတွင် ရှေးမွန်ဝေါဟာရနှင့် အသုံးအနှုန်း များ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ မိမိတို့ဘာသာစကားတွင် မရှိသေးသော ဘာသာရေးဆိုင်ရာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ ဖြစ်သည်။ ရှေးမွန်တို့နှင့် ပူးပေါင်းမိသောအခါတွင် ရှေးမွန်စာ ကို သင်ကြား တတ်မြောက်ကြရုံသာမက ရှေးမွန်ဝေါဟာရအသစ် များကိုပင် တီထွင်ခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ရှေးမွန်ယဉ်ကျေးမှု အထွတ်အထိပ်ရောက်မှု၏ အခြေခံပျိုးထောင်မှု ကို မွန်တို့၏ အဓိကဒေသဖြစ်သော သုဝဏ္ဏဘူမိနိုင်ငံတွင် မတွေ့ရဘဲ ကျောက်ဆည်နှင့်ပုဂံဒေသတွင် တွေ့ရခြင်းဖြစ်ပေသည်။ စိတ်ဝင်စား စွာ လေ့လာသင်ကြားယူရုံသာမက ပိုမိုကြွယ်ဝ ထွန်းကားလာ အောင် တီထွင်အားပေး ချီးမြှောက်သုံးစွဲမှုကို ရှေးမြန်မာနှင့် ကျောက်ဆည် ရှေးမွန်တို့ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်ဦးပိုင်းတွင် ထွန်းကားခဲ့သော အထက်တန်း ကျလှသည့် ရှေးမွန်ယဉ်ကျေးမှု တိုးတက်ရေး၏အစကို ဤ သို့ဖြင့် ပျိုးထောင်ခဲ့ကြပေသည်။*

ဗိသုကာ၊ အနုပညာ ပျိုးထောင်မှု

ပုဂံသည် ကြီးကျယ်ခမ်းနားလှသည်။ အံ့ချီးဖွယ်တစ်ရပ် လည်း ဖြစ်သည်။ အံ့ချီးဖွယ်ဖြစ်သော ပုဂံ၏ ကြီးကျယ်ခမ်းနားမှု

* ရှေးမွန်ယဉ်ကျေးမှုသည် ကျန်စစ်သားမင်းကြီးလက်ထက် (အေဒီ ၁၀၈၄-၁၁၁၃)တွင် ပုဂံ၌ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။

ကို ယနေ့တိုင် တည်နေသော ပုဂံခေတ် အဆောက်အအုံ၊ စေတီ၊ ပုထိုး စသည်တို့တွင် တွေ့နိုင်သည်ဟု ဆိုစမှတ်ပြုကြသည်။ ဤကြီးကျယ်ခမ်းနားလှသော အစဉ်အလာကြီးကို ပျိုးထောင်တည်ဆောက်ရာတွင် အလွန်အရေးပါစွာ ပါဝင်ကူညီခဲ့သူတို့မှာ ပျူများဖြစ်သည်။ ပျူတို့၏ ပိသုကာပညာရပ်များကိုသာ မသုံးခဲ့လျှင် ပုဂံခေတ် အဆောက်အအုံတို့သည် ယနေ့တိုင် တည်နေနိုင်မည် မဟုတ်ချေ။ ပျူတို့တီထွင်ခဲ့သော သပ်စီခုံးနှင့် ပေါင်းခုံးဖော်နည်း။ ပျူအဆောက်အအုံတို့၏ ပန္နက်ပုံများ၊ အင်္ဂတေ၊ အင်္ဂတေပန်း ဖော်ပုံတို့ကို အခြေပြုခဲ့သောကြောင့် ပုဂံ၏ ကြီးကျယ်ခမ်းနား သပ္ပာယ်လှသော အဆောက်အအုံကြီးငယ်များသည် ယနေ့တိုင် တည်နေခြင်း ဖြစ် ပေသည်။ ယဉ်ကျေးမှု ပျိုးထောင်ရေးတွင် ပျူတို့ ပါဝင်ကူညီခဲ့သော ဤအခန်းကဏ္ဍသည် သေးငယ်လှသည် မဟုတ်ချေ။

ယုံကြည်မှု၊ အမြင်ဝါဒ ပျိုးထောင်မှု

အခြား အရေးကြီးသော ပျိုးထောင်မှုတစ်ရပ်မှာ တိုင်းရင်းသားတို့၏ ယုံကြည်ချက်၊ ခံယူချက်၊ အမြင်ဝါဒတို့၏ အခြေခံကိုပေးသော ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ပျိုးထောင်မှု ဖြစ်သည်။ ရှေးမြန်မာတို့မှာ ကုန်းမြင့်တောင်ပေါ်သားများ ဖြစ်ခဲ့သည့်အလျောက် ကုန်းမြင့်တောင်ပေါ်ဘဝက ရှိခဲ့သော ရိုးရာ၊ အစဉ်အလာ ယုံကြည်ချက်တို့က သူတို့၏အမြင်ဝါဒကို အများဆုံးလွှမ်းမိုးခဲ့ပေသည်။ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် အမြင်ဝါဒတို့တွင် ပျူတို့သည် များစွာ တိုးတက်ခဲ့သူများ ဖြစ်သည်။ ဗြဟ္မဏအယူဝါဒ၊ ဗုဒ္ဓဝါဒ တို့ကို အထက်တန်းကျစွာ လေ့လာတတ်သိခဲ့သူများ ဖြစ်၏။ အလားတူပင် ရှေးမွန်အများစုမှာ ဗုဒ္ဓဝါဒီများ

ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့သော ဝါဒများကို ရှေးမြန်မာတို့သည် တစ်စတစ်စနှင့် တတ်သိလာခဲ့ကြသည်။ ခံယူလာခဲ့ကြသည်။ မိမိတို့၏ မူရင်းရိုးရာ အစဉ်အလာ ဝါဒခံယူချက်တို့နှင့် အကျိုးရှိစွာ ပေါင်းစပ်ယူလာကြသည်။ ဤသို့ဖြင့်ယုံကြည်ချက်၊ ခံယူချက်နှင့် အမြင် ဝါဒတို့ ပေါင်းစပ်မိကြ၍ ပျူ၊ ရှေးမွန်နှင့် ရှေးမြန်မာတို့သည် ယင်း ယုံကြည်ခံယူချက်ကို ပျိုးထောင်ပေးနိုင်ခဲ့ ကြပေသည်။

အုပ်ချုပ်ရေး ပျိုးထောင်မှု

နိုင်ငံသစ်ပေါ်ထွန်းရေးတွင် စနစ်ကျ၍ တစ်သမတ်တည်းရှိနိုင်သော လူနေမှုဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ယင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းအား စီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်ပုံ တို့လည်း ရှိရန်လိုအပ်သည်။ ပျူတို့သည် ပဒေသရာဇ်စနစ်အရဖြစ်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ကာလကြာမြင့်စွာ နေလာခဲ့သူများဖြစ်၏။ ရှေးမွန်တို့တွင်လည်း အလားတူ အတွေ့အကြုံများရှိခဲ့သည်။ ယင်းစနစ်မှာ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း တိုင်းရင်းစနစ်ပေါ်တွင် အိန္ဒိယမှရောက်လာသော ပဒေသရာဇ်စနစ် လွှမ်းမိုးမှုဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရသောစနစ် ဖြစ်၏။ နန်စောတွင် နေခဲ့စဉ်ကတည်းက ရှေးမြန်မာတို့သည် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးတွင် ကျွမ်းကျင်ခဲ့သူများ ဖြစ်၏။ သူတို့၏စနစ်မှာ ပဒေသရာဇ်စနစ်ပင် ဖြစ်သည်။ နန်စောတို့၏ ပဒေသရာဇ်စနစ်သည် စစ်ဝါဒဆန်ပြီး ပိုမို၍ ပြင်းထန်သည်။ သို့သော် ဒေသဆိုင်ရာ အုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးတွင်မူ ရှေးမြန်မာတို့သည် ပိုမိုရင်းနှီးမှုရှိသော လွတ်လပ်၍ ညှိနှိုင်းမှုရှိသော ပဒေသရာဇ်စနစ်မျိုးကို လက်တွေ့သုံးခဲ့ကြဟန် တူ၏။ ယခုမြေပြန့်သို့ ရောက်လာသောအခါ ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခြေခံ ရှိသော ရှေးဟောင်း မွန်၊ ပျူပဒေသရာဇ် အစဉ်အလာတို့နှင့်ပေါင်းစပ်မိ၍ ဒေသသစ် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံနှင့် ကိုက်ညီ၍

ပိုမိုပြည့်စုံကြွယ်ဝသော ပဒေသရာဇ်စနစ် ပေါ်ပေါက်ရေးကို စတင် ပျိုးထောင်လာခဲ့ပေသည်။

တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးမှုနှင့် နိုင်ငံသစ်တည်ထောင်မှု

ရှေးမြန်မာတို့သည် ရှေးမွန်၊ ပျူတို့ထံမှ ယဉ်ကျေးမှု အချက်အလက်များကို ရယူခဲ့ခြင်း၊ နိုင်ငံသစ်တည်ထောင်မှု အခြေခံအတွက် လိုအပ်သော အရည်အသွေးများ ပျိုးထောင်ခဲ့ခြင်းကို ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံသစ်တစ်ခု ပေါ်ပေါက်ရေးတွင် အခြေခံလိုအပ်သော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ယုံကြည်မှုနှင့် အမြင်ဝါဒအုပ်ချုပ်ရေး စသည်တို့ကို ပျိုးခင်းများဖြစ်သော ခရိုင် ဒေသတို့အား အခြေပြု၍ စတင် ပျိုးထောင်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် လူ့ဘောင်ဘဝသစ်တစ်ခု တည်ထောင် ပေါ်ပေါက်လာရေးတွင် အမှန်ရှိအပ်သည့် အခြေခံ အရည်အသွေး လိုအပ်ချက်များကို ပျိုးထောင်လာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ကန်ကြီး ၃ ခုမှ ရေများ ဖေါင်းစပ်မိခြင်း

ယင်းလိုအပ်ချက်များကို ရှိရင်း ပျူ၊ ရှေးမွန်တို့နှင့် ကုန်းမြင့်မှ ဆင်းသက် ရွှေ့ပြောင်းလာသော ရှေးမြန်မာတို့က ပူးပေါင်းပါဝင် ထည့်သွင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ရှေးမြန်မာတို့ ရောက်လာခဲ့၍ စီးပွားရေး ကျောထောက် နောက်ခံနယ်များဖြစ်သော ကျောက်ဆည်နှင့် မင်းဘူးဒေသတို့ကို သိမ်းပိုက် ပြီးသည့်နောက် ပုဂံကို တည်ထောင်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာ ပုဂံ၌ တစ်ဖက်ဆည် ကန်ကြီးတစ်ခုကို တူးလိုက်သည်နှင့် တူ၏။ ယင်း တစ်ဖက်ဆည်ကန်ကြီးတွင် ရှေးမြန်မာတို့၏ အစဉ်အလာ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အရည်အသွေးတည်းဟူသော ရေသည်ရှိနေပြီ

ဖြစ်သည်။ ရှေးမြန်မာတို့နှင့် ရှေးမွန်တို့ တွေ့ဆုံရောနှောမိခြင်းသည် ထို တစ်ဖက်ဆည် ကန်ကြီးအတွင်းသို့ ရှေးမွန် ယဉ်ကျေးမှု အရည်အသွေးတည်းဟူသော ရေတို့ စီးဝင်ခြင်းနှင့် တူသည်။ ထိုနည်းတူပင် ပျူတို့နှင့် ဆက်သွယ် ရောနှောမိခြင်းမှာလည်း အထက်တန်းကျလှသော ပျူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အရည်အသွေးတည်း ဟူသော ရေတို့သည် ထိုတစ်ဖက်ဆည်ကန်ကြီး အတွင်းသို့ စီးဝင်ခြင်းနှင့် တူပေသည်။ ပျူယဉ်ကျေးမှု တည်းဟူသော ရေကန်မှ ရေများ၊ ရှေးမွန် ယဉ်ကျေးမှုတည်းဟူသော ရေကန်မှ ရေများ ပုဂံ တစ်ဖက်ဆည်ကန်တွင်းသို့ မြောင်း နှစ်သွယ်ဖြင့် စီးဝင်ကာ တစ်ဖက်ဆည်ကန်ကြီးရှိ ရှေးမြန်မာတို့၏ မူရင်းယဉ်ကျေးမှုတည်းဟူသောရေနှင့် ရောနှောမိခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရောနှောမိရာမှ ပိုမိုကောင်းမွန် ပိုမိုအရည်အသွေး စုံသည့် အမျိုးသား အရည်အသွေး သစ်များတည်းဟူသော ရေတို့သည် တဖြည်းဖြည်း တိုးလာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပုဂံတည်းဟူသော အဆိုပါ တစ်ဖက် ဆည်ကန်ကြီးတွင် ယင်းရေသုံးမျိုးရော စပ်၍ တဖြည်းဖြည်း ပြည့်လာခြင်းမှာ အထက်တွင်ဆိုခဲ့သော လူ့ဘောင်ဘဝ သစ်ကြီး တစ်နည်းဆိုသော် နိုင်ငံသစ် တစ်ခုကို တဖြည်းဖြည်း တည်ဆောက် လာခြင်းနှင့် တူပေသည်။

စုပေါင်းဆောင်မှ အောင်နိုင်မည်

ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာကောင်းရှိသော ပျူနှင့် ရှေးမွန်များ၊ အုပ်ချုပ်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ဦးစီးခေါင်းဆောင်ပြုမှု၊ သစ်လွင် တက်ကြွ၍ ရှင်သန်နေသော စိတ်ဓာတ်နှင့် အမျိုးသား စရိုက်ကောင်း ရှိမှုတို့ဖြင့် ပြည့်စုံသော ရှေးမြန်မာ၊ ဤတိုင်းရင်းသား မျိုးတူစု (၃)စု ပူးပေါင်းမိခြင်းဖြင့် အဆိုပါ နိုင်ငံသစ်အဖို့ အုတ်မြစ်ကို ချမိခဲ့ခြင်း

ဖြစ်၏။ တည်ဆောက်ရေး စီမံကိန်းကိုလည်း ဆွဲမိပြီး ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ဤသို့ အုတ်မြစ်ချခြင်း၊ တည်ဆောက် ခြင်းကို ရှေးမြန်မာတို့ချည်းဆိုလျှင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်ချေ။ ရှေးမွန်တို့ သက်သက်ဆိုလျှင်လည်း ဆောင်ကျဉ်း နိုင်မည် မဟုတ်။ အလားတူပင် ပျူတို့ချည်းဆိုလျှင်လည်း ဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်ချေ။ ရှေးမွန်၊ ပျူ၊ ရှေးမြန်မာ သုံးဦးသားတို့က မိမိတို့ အသီးသီးတွင်ရှိသော အရည်အသွေးများကို ပါဝင် ထည့်သွင်းကာ တညီ တညွတ်တည်း ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ကြ၍သာ ဖြစ်နိုင်ခြင်း နှင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းဖြစ်၏။

ရှေးဦး နိုင်ငံခြားဆက်သွယ်မှု

ဤတိုင်းရင်းသား စည်းလုံးမှုကြောင့် အေဒီ ၁၀ ရာစု နှစ်များအကုန်လောက်တွင် ပုဂံသည် ထင်ရှားလာခဲ့သည်။ ရှေး မြန်မာတို့၏ ဆက်လက်ရွှေ့ပြောင်းမှုလည်း များလာခဲ့သည်။ ယင်းရွှေ့ပြောင်းမှုတို့ကို ပုဂံက ကြီးကြပ် အုပ်ထိန်းပေးခဲ့ရဟန် တူသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း အနောက်သို့ ရွှေ့ပြောင်းမှု၏ တပ်ဦးတပ်ဖျားမှ တိုင်းရင်းသားတို့သည် ယခု ရခိုင်ပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း လေးမြို့နှင့် ကုလားတန် မြစ်ဝှမ်းတို့တွင် အခြေစိုက် မိသောအခါ အနောက်ဘက်ရှိ ပဋိက္ကရာဇ်နိုင်ငံနှင့် ဆက်သွယ်မိ ခဲ့ကြပေမည်။ ဤသို့ဖြင့် ပဋိက္ကရာဇ်နိုင်ငံနှင့် ပုဂံတို့သည် ကုန်းလမ်း အားဖြင့် ဆက်သွယ်မိခဲ့ကြဟန် တူ၏။ ဤသို့ဖြင့် ပဋိက္ကရာဇ်တွင် ထွန်းကားခဲ့သော မဟာယာန ဗုဒ္ဓဝါဒ၊ သက္ကတ စာပေ နှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ ပုဂံဘက်သို့ ပြန့်နှံ့လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေမည်။ ဤကား ပုဂံသည် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်တစ်ခုနှင့် ရှေးဦးလက်မွန် ဆက် သွယ်မိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ပုဂံတွင် ပါဠိယဉ်ကျေးမှု

ထက် သက္ကတ ယဉ်ကျေးမှုက စော၍ ရောက်သည်ဟု ဆိုနိုင်သော အထောက်အထား တို့ကိုအခြေပြု၍ ဤယူဆချက်ကို ပြုလုပ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ခရီးမပေါက်နိုင်သေးသော တောင်အရပ်

ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းကို လိုက်၍ တောင်ဘက်သို့လည်း ရှေးမြန်မာတို့ ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ကြသည်သာ ဖြစ်၏။ သို့သော် သရေခေတ္တရာတစ်ဝိုက်တွင် ပျူတို့ ထူထည်နှင့်ရှိနေခဲ့ကြ၍ ယခု မိကျောင်းရဲနေရာလောက်မှ တောင်ဘက် သို့လွန်၍ ရောက်ခဲ့ကြဟန် မတူကြချေ။ ယင်းသို့ပင် တောင်ဘက်သို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိကြသော်လည်း တောင်ဘက်ရှိ တိုင်းရင်းသားတို့နှင့်ကား အဆက်အသွယ် ရှိခဲ့မည်သာဖြစ်၏။ နောက်ရောက် ရှေးမြန်မာတို့ထက် ယဉ်ကျေးမှုဘက်နှင့် လူမှုရေးဘက်တွင် ပိုမိုတိုးတက်ခဲ့သော ပျူတို့အပြင် စစ်တောင်းမြစ်ဝ တစ်ဝိုက်ရှိ ရှေးမွန်တို့သည်လည်း ဤနောက်ရောက် လူတို့နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး ဆက်သွယ်မှုများ၊ ကူးလူး ဖလှယ်မှုများ ရှိခဲ့ကြမည်သာ ဖြစ်သည်။

တန်ခိုင်း

တောင်ဘက်တွင် ရှေးမွန်တို့၏ဒေသ သုဝဏ္ဏဘူမိနိုင်ငံ ရှိနေ၍ ပင်လယ်သို့ မပေါက်ရောက်နိုင်သေးချေ။ ပင်လယ်အထိ အစုအဝေးနှင့် ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသေးချေ။ သို့ဖြစ်သော်လည်း ဆိုခဲ့ပြီးသော ဆက်သွယ်မှုတို့ကြောင့် ရှေးမြန်မာတို့သည် သုဝဏ္ဏဘူမိ ဒေသအကြောင်းကို အထိုက်အလျောက် သိခဲ့ပြီးဟု ဆိုရပါမည်။

မြန်မာနိုင်ငံ တောင်ပိုင်း ပယ်လယ် ကမ်းရိုးတန်းဒေသ တို့တွင် ရှေးယခင်ကတည်းက အိန္ဒိယပြည်တောင်ပိုင်းမှ လာ ရောက် နေထိုင်ကြသူများ၊ ကူးလူး ဆက်သွယ်နေခဲ့သူများ ရှိခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ အများစုတို့မှာ မဟာနဒိမြစ်နှင့် ဂိုဒါဝတီမြစ် နှစ်သွယ် စပ်ကြား အိန္ဒိယအရှေ့ဘက် ကမ်းရိုးတန်းဒေသ တစ်လျှောက်ရှိ ကလိင်္ဂနိုင်ငံမှ ကုန်သည်များ၊ ဘာသာရေးသမားများ၊ စွန့်စား သူများ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ထို ကလိင်္ဂနိုင်ငံသားတို့သည် မြန်မာ နိုင်ငံတွင်သာမက မလေး ကျွန်းဆွယ်၊ ယခုအင်ဒိုနီးရှား၊ ထိုင်း နိုင်ငံ တောင်ပိုင်းတို့ သို့လည်း အနံ့အပြား ရောက်ခဲ့ ကြသည်။ ထိုကလိင်္ဂ တိုင်းရင်းသား တို့သည် ဤဒေသများ၌ နှစ်ရှည်လများ အဆက်အသွယ် များခဲ့ဟန် တူသည်။ သို့ဖြစ်၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံ အခြားဒေသမှလာသော သူတို့ကိုလည်း အရှေ့တောင်အာရှ နိုင်ငံ သား တို့က ကလိင်္ဂနိုင်ငံသားများဟု ယူဆ ခေါ်ဝေါ် လာကြ သည်။ ထိုဒေသတို့တွင် ကလိင်္ဂအမည်ကို နေရာဒေသ လိုက်၍ အသံအမျိုးမျိုး ကွဲကာ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြဟန် တူ၏။ ယင်းအမည်မှ ဆက်သော အသံကွဲ အမည်တို့မှာ တလိင်(တလိုင်) ထွေင်၊ ထွိုင်၊ တေလေင် စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍လည်း မလေးရှား၊ ထိုင်း၊ အင်ဒိုနီးရှား စသော အရှေ့တောင်အာရှ နိုင်ငံများတွင် အိန္ဒိယသားတို့ကို အထက်ပါ ကလိင်္ဂမှ သက်သော အသံကွဲ အမည်များနှင့် ခေါ်ဝေါ်နေကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ကုလား

သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံတွင်း၌ကား အိန္ဒိယနိုင်ငံသားတို့ကို ယင်းအသံ မျိုးထွက်သော အမည်နှင့် မခေါ်ဘဲ ကုလားဟု

ခေါ်ကြ သည်။ သို့သော် မွန်တို့ကို အလွန်ရှေးကျသော ကာလကပင် တန်လိုင်(နောင်သော် တလိုင်း) ခေါ်လာကြသည်။*

ဤအခေါ်အဝေါ်များမှာ ထူးခြားနေသည်။ မလေးရှား၊ ထိုင်းမှာ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသော အခေါ်အဝေါ်တို့နှင့် မတူဘဲ အဘယ့်ကြောင့် ယင်းသို့သောကွဲပြားမှု ဖြစ်ရသနည်း။ ကျောက်ဆည် ဒေသတွင် မွန်တို့ကို တွေ့ခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ သုဝဏ္ဏဘူမိအကြောင်းကို ရှေးမြန်မာတို့ စတင်သိစဉ်က ထိုဒေသတွင် အိန္ဒိယသားများနှင့် တိုင်းရင်းသားများရှိသည်ကို ခွဲခြားသိကြသော်လည်း တိုင်းရင်းသား တို့ကို တိုင်းရင်းသားတို့က နိုင်ငံခြားသားတို့ကို ခေါ်သော အမည် နှင့်လွဲမှား၍ နားလည်ခဲ့လေသလောဟု တွေးဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။

နိုင်ငံခြားသားများကို ရှေးမြန်မာတို့က ခေါ်သော ကုလားဟူသည့် အမည်သည် ကုလပုတ္တ အမျိုးကောင်းသား သို့မဟုတ် ကုလမြတ်သော အမျိုးဟူသော ပါဠိဝေါဟာရ တို့မှ ဆင်းသက်သည်ဟု ယူဆရသည်။** ဤဝေါဟာရ သို့မဟုတ်

* မူလက တန်လိုင်(တလိုင်)အမည်မှာ မနစ်မြို့ဖွယ်အမည် မဟုတ်ခဲ့ချေ။ အရင်းရှင် နယ်ချဲ့ဇော်သို့ ရောက်သောအခါ တလိုင်ဟူသော အမည်သည် မသင့်ဟု တစ်စုံ တစ်ယောက်က အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ပေးခဲ့၏။ ယင်းဝေါဟာရ ကို ရှေးအခါကတည်းက သုံးစွဲလာခဲ့သော မြန်မာတို့နှင့် မွန်တို့ကို သွေးခွဲရန် ဤအခေါ်အဝေါ်ကိုပင် လက်နက်သဖွယ် သုံးလာခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ပြည်သူတို့သည် မနစ်သက်သော အမည်ကို မသုံးကြဘဲ သွေးခွဲမှုကို ရှောင်နိုင်ခဲ့ကြသည်။

** ယခုခေတ်တွင် ကုလားဟူသော ဝေါဟာရသည် မနစ်မြို့ဖွယ်ဖြစ်သော အနက် သဘောကို ဆောင်သော်လည်း မူလက ဂုဏ်သိက္ခာ ရှိလှသော အမည် ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ဝေါဟာရ၏ အဓိပ္ပာယ်သည် အခြေအနေ အလိုက် ပြောင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

အခေါ်အဝေါ်တို့ကို ဖော်ပြခြင်းမှာ ထိုစဉ်က ရှေးမြန်မာတို့နှင့် ဆက်သွယ်ခဲ့ရသော နိုင်ငံခြားသားတို့ကို ဖော်ပြရန်နှင့် ထိုသူတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရှေးမြန်မာတို့၏ ဗဟုသုတကို ခန့်မှန်းနိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်တော်သာ

ဆိုခဲ့ပြီးသည်တို့ကိုထောက်၍ အေဒီ ၁၀ ရာစု နှစ်များလောက်က ရှေးမြန်မာတို့ အခြေစိုက်နေထိုင်၍ ပိုင်နိုင်စွာ ကြီးစိုးနိုင်ခဲ့သော ဒေသတို့မှာ ခရိုင်ဒေသများဖြစ်သော ကျောက်ဆည်၊ မင်းဘူးနှင့် တောင်ပြုံးဒေသများ၊ ယင်းတို့ကို ဆက်စပ်ပေးထားသော ပုဂံဒေသနှင့် တောင်တွင်းကြီးဒေသတို့ လောက်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ကျောက်စာများတွင် တွေ့ရှိရသော ထူးခြားသော အထောက်အထား ဝေါဟာရတစ်ခုမှာ ပြည်တော်သာ (ပွည်တဝ်သာ) ဖြစ်သည်။ ပြည်တော်သာဟုခေါ်သော ဒေသနှစ်ခုရှိသည်။ တစ်ခုမှာ ပုဂံ၏မြောက်ဘက် ယခု စစ်ကိုင်းခရိုင် ရွာသစ်ကြီး၏ တစ်စိတ် တစ်ဒေသဖြစ်သော ဒေသ (ယနေ့တိုင် ထိုရပ်ကွက်ကို ပြည်တော်သာ ဟု ခေါ်သည်။ ထိုဒေသတွင် ပုဂံခေတ် အဆောက်အအုံများနှင့် ရှေးဟောင်းကျောက်စာ များကို တွေ့ရသည်။) ဖြစ်၏။ အခြားဒေသ တစ်ခုမှာ ယခု မိကျောင်းရဲတောင်ဘက် ဧရာဝတီမြစ်အတွင်းရှိ ကျွန်းတော် ဖြစ်သည်။ ကျွန်းတော်ကို ပြည်တော်သာ ကျွန်းဟုလည်း ခေါ်သည်။ ဤကျွန်းငယ်ပေါ်တွင် ပုဂံခေတ် အဆောက်အအုံ များ၊ ပုဂံခေတ် ကျောက်စာများကို ယနေ့တိုင် တွေ့နိုင်သည်။ ပြည်တော်သာ တစ်ခုမှာ ပုဂံမြောက်ဘက်၊ တစ်ခုမှာ ပုဂံတောင်ဘက် တွင် ရှိသည်။ နှစ်ခုလုံးသည် ဧရာဝတီမြစ်ပေါ်တွင် တည်နေသည်။ ဧရာဝတီမှာ အဓိက လမ်းမကြီးဖြစ်ရာ ပုဂံသို့သွားရာ ထိုလမ်းမ

ကြီးကို မြောက်ဘက်နှင့် တောင်ဘက်၌ ပြည်တော်သာဟု ခေါ်သော
ဒေသတစ်ခုစီက ကင်းစောင့် နေသည့်သဖွယ် တည်နေသည်မှာ
စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်သည်။

တမ္ပဒီပ နိုင်ငံငယ်

ဤပြည်တော်သာတို့မှာ ပုဂံကို ဗဟိုပြုသော ရှေးမြန်မာ
တို့၏ နိုင်ငံတွင်းသို့ဝင်ရာ အဓိကဝင်ပေါက်များ ဖြစ်သည်။
တစ်နည်းတွေးသော် ဤပြည်တော်သာ တံခါးပေါက်များ၊ သို့မဟုတ်
စခန်းများကို ဖြတ်ကျော်မိလျှင် ပြည်တော်သာတည်း ဟူသော
ပုဂံနိုင်ငံငယ်အတွင်းသို့ ရောက်သည်ဟု ထင်မှတ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်
သည်။ ထိုပုဂံနိုင်ငံငယ်ကို ပုဂံခေတ်နောက်ပိုင်း ကျောက်စာ
တို့တွင် တမ္ပဒီပ(သံပြတိတ်)နိုင်ငံဟု တွေ့ရသည်။ ဤသည်တို့ကို
ထောက်၍ ၁၀ ရာစု အေဒီနှစ်များအတွင်း ရှေးမြန်မာတို့သည်
ကျောက်ဆည် ၁၁ခရိုင်နှင့် မင်းဘူး၊ ဖခရိုင်ဒေသများကို ကျောထောက်
နောက်ခံပြုသော ပုဂံကို ဗဟိုထား၍ တမ္ပဒီပနိုင်ငံငယ်ကို ရှေးဦး
လက်မွန် တည်ထောင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထိုနိုင်ငံအတွင်း
ဒေသအလိုက် မိမိတို့အုပ်စုနှင့် မိမိတို့ ကိုယ့်မင်းကိုယ့်ချင်း နေကြ
သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများလည်း ရှိခဲ့သည်။ ယင်းတို့ကို ပုဂံက
လျော့ရဲစွာ စုစည်းထားခဲ့ဟန် တူသည်။ ကိုယ့်မင်းကိုယ့်ချင်းနှင့်
နေခဲ့သော အုပ်စုတို့၏ ခေါင်းဆောင်များမှာ မင်း* များ ဖြစ်သည်။
ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ထိလိုင်မင်းနှင့်တောင်တွင်းတို့မှာ ယင်းကဲ့သို့

* မင်းမှာ အိုမင်းသည်ဆိုသော ခေတ်ဝေါဟာရတွင် ပါသည့်မင်းကဲ့သို့ပင်
ကြီးသည်။ သို့မဟုတ် အကြီးအကဲဟု မူလက အဓိပ္ပာယ်ရသည်။
နောက်ခေတ်များတွင် ဘုရင် သို့မဟုတ် ရှင်ဘုရင်ဟူသော ဝေါဟာရက
ပို၍တွင်လာခဲ့သည်။

ကိုယ့်မင်း ကိုယ့်ချင်း လူ့အဖွဲ့အစည်းတို့၏ ကျောက်စာလာ ခေါင်းဆောင်များ၊ အကြီးအကဲများ ဖြစ်ခဲ့ပေသည်။

အနော်ရထာမတိုင်မီ အုပ်စိုးခဲ့သောမင်းများ

ရာဇဝင်ကျမ်းက အနော်ရထာမတိုင်မီ ပုဂံတွင် အုပ်စိုး သွားသော မင်းများပင် ရှိကြောင်းဆိုသည်။ ယင်းမင်းတို့ အကြောင်း ကို လေ့လာ ကြည့်လျှင် ပျူစောထီး၊ ထီးမင်းယဉ် စသော မင်းတို့မှာ နန်စောနှင့် မရူတို့၏ ဒဏ္ဍာရီလာမင်းတို့နှင့် တူနေသည် ကို တွေ့ရသည်။

အချို့မင်းတို့အကြောင်းကို ဖော်ပြရာတွင် အထူးအထွေ မရှိ၊ အမည်နှင့်နန်းစံနှစ် စသည်တို့လောက်သာ ဆို၏။ အချို့ မင်းတို့၏ အမည် တို့သည် ထွန်တိုက်၊ ထွန်ပစ်၊ ထွန်ချစ် စသည်ဖြင့် ထွန်နှင့်စ၍ အချို့မှာ ခန်းလောင်း၊ ခန်းလတ် စသည် ဖြင့် ခန်းနှင့် စသည်။ သဘာဝကျသော အမည်များ မဟုတ်ဟု ဆိုရပါမည်။

သို့သော် ရာဇဝင်ကျမ်း၌လည်း လာ၍ ခိုင်လုံသော ကျောက်စာနှင့် မင်စာတို့တွင်လည်း ဖော်ပြပါရှိသော မင်းနှစ်ပါးကို တွေ့ရသည်။ ယင်းတို့မှာ စောရဟန်းနှင့် ကျောင်းဖြူမင်းများ ဖြစ်ကြသည်။

စောရဟန်းမင်း

ဤမင်းမှာ ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင်လာသော ညောင်ဦးစော ရဟန်း မင်း ဖြစ်တန်ရာသည်။ တုရင် (တူရွင်း) တောင်ပေါ်ရှိ စောရဟန်းသိမ် ကျောက်စာအရသော် ဤမင်းသည် သိမ်တစ်ခုကို တုရင်တောင်ပေါ်တွင် တည်ခဲ့သောမင်းဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။

သိမ်တည်သောမင်းသည် ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓသာသနာကို သက်ဝင် ယုံကြည်သောမင်း ဖြစ်သည်ဟု သာမန်အားဖြင့် ယူဆနိုင်သည်။ ဗုဒ္ဓသာသနာတွင် သိမ်တည်ဆောက်လာသည် ဆိုကတည်းက သမုတိသံဃာတော်များ ရှိနေပြီဟု စိတ်ချစွာ ယုံကြည်နိုင်သည်။

ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ဤမင်းကို တောင်သူကြီးမင်းဟု လည်း ခေါ်သည်။ ဤမင်းသည် နဂါးရုပ်လုပ်၍ ကိုးကွယ်သည်။ အယူမှားသော ရှင်အရည်းတို့ကိုလည်း ကိုးကွယ်သည်။ ရှင်အရည်းတို့နှင့်တိုင်ပင်၍ ပုထိုး ၅ လုံး တည်သည်။ ပုထိုးတို့တွင် နတ်ရုပ်လည်း မမည်၊ ဘုရားရုပ်လည်း မမည် လုပ်၍ ည နံနက် ထမင်း၊ ဟင်း၊ သေစာတင်၍ ကိုးကွယ်သည်။ ဘုရားရှင် ပရိယတ္တိ သာသနာတော် မရောက် မတည်ချေ။ သမထီးအရည်း တို့ အယူကိုသာ တစ်ပြည်လုံး ယူကြကုန်သည်ဟု ရာဇဝင်ကျမ်းတို့က ဆိုသည်။ ဤမင်းတည်သည် ဆိုသော ပုထိုး ၅ လုံးတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည့် ပုထိုးသားသည် ယနေ့ ပုဂံမြို့အတွင်း တောင်ဘက်မြို့ရိုးအနီးရှိ ပုထိုးသားများသာ ဖြစ်လျှင် ရာဇဝင်ကျမ်း၌ ဆိုသည့်အတိုင်း မဟုတ်သည်ကို တွေ့ရမည်။ အလွန်ပီသသော မြတ်စွာဘုရား၏ ရုပ်ပွားတော်များ၊ ပန်းချီကားချပ်များ၊ ဝိနည်းပိဋကတ်အကြောင်း ရှေးမွန်ဘာသာ နှင့် ရေးထားသောစာများ ဖြစ်သည်။ အရည်းကြီးဘုရား မဟုတ်နိုင် ချေ။ ဆင်ခြင်နိုင်ကြရန် ဖြစ်ပါသည်။

ကျောင်းဖြူမင်း

ကျောင်းဖြူမင်းမှာ ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် လာသော ကြောင်းဖြူမင်း ဖြစ်တန်ရာသည်။ ကွမ်းဆော်ကြောင်းဖြူမင်း ဟုလည်း ခေါ်သည်။ မယ်တော်သည် ကြောင်းဖြူအရပ်၌ နေရစဉ် ဖွားမြင်သောကြောင့် ဤအမည်ကို ရသည်ဆို၏။ ဤမင်းသည်

စောရဟန်းမင်းကို ဆက်ခံသောမင်း ဖြစ်သည် ဟု ရာဇဝင်ကျမ်း တို့တွင် တွေ့ရသည်။ ဤမင်းသည် သရဏဂုံ ပဉ္စသီကို နေ့တိုင်း ဆောက်တည်၍ အနုဿတိ ၁၀ ပါးကို တစ်နေ့ နှစ်ထောင် ရအောင် စီးဖြန်းသည်။ သစ္စာစကားကိုလည်း မှန်အောင် သုံးသည် ဆို၏။ ဤအကျင့်တို့မှာ ထေရဝါဒဂိုဏ်း ဗုဒ္ဓဝါဒအရ ကျင့်ရသော အကျင့်များ ဖြစ်သည်။ အထက်တွင် ဆိုခဲ့သည့် တစ်ပြည်လုံး အရည်းတို့ အယူကို ယူသည့် ကာလကပင်ဖြစ်၍ ရာဇဝင်တို့၏ ရှေ့စကားနှင့် နောက်စကားကို ဆင်ခြင်ရန် ဖြစ်သည်။

ညောင်ဦး စောရဟန်းမင်းသည် မင်းသမီး ညီအစ်မတော် သုံးပါးကို မိဖုရားမြှောက်၍ အကြီးကို တောင်ပြင်သည်၊ အလတ်ကို အလယ်ပြင်သည်ဟု တွင်၏။ အငယ်ကို မြောက်ပြင်သည်ဟု တွင်၏။ ထိုသုံးပါးတွင် အကြီး တောင်ပြင်သည်တွင် ကျည်းဆိုးကို ပဋိသန္ဓေ ၉ လ၊ အလယ်ပြင်သည်တွင် စုက္ကတေးကို ပဋိသန္ဓေ ၆လရှိသောအခါ ညောင်ဦး စောရဟန်း အနိစ္စ ရောက်တော်မူသည်။

ကွမ်းဆော်မင်း ဖြစ်တော်မူလျှင် ထိုမိဖုရားသုံးပါး တို့ကို မိဖုရား မြှောက်တော်မူ၏။ များမကြာမီလျှင် မိဖုရားမြှောက်ပြင် သည်(အငယ်)တွင် အနော်ရထာမင်းစောကို ဖွား၏။ အနော်ရထာ မင်းစောကို ကြောင်းဖြူမင်း၏ သား၊ ကျည်းဆိုးနှင့် စုက္ကတေးကို ညောင်ဦး စောရဟန်းမင်း၏သားများဟု ခွဲခွဲခြားခြား ဆိုသည်။ အနော်ရထာမင်းစော၏ မျိုးရိုးကို ရာဇဝင်တွင်လာသည့်အတိုင်း သိသာနိုင်ရန် ဖော်ပြလိုက်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

သက္ကရာဇ် ၆၇၅ ခု ရေး မြင်းကပါ ဂူပြောက်ငယ် မင်စာ တွင် ကျောင်းဖြူ (ကျောင်းဖြူ)မင်း အကြောင်းကို တွေ့ရသည်။ အရစ်နှင့်မရေးဘဲ လဆွဲအရစ်နှင့်ရေးသည်။ ဖြူသောကျောင်းဟု

အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ ဤမင်စာမှာ ထို ဂူပြောက်ငယ်အနီး ထိုမင်း
တည်လုပ်ခဲ့သော ရပ်တော်မူ ရပ်ပွားတော်ကြီး ပျက်စီးသည်ကို
မိဖုရားစောက ပြင်ဆင်ခိုင်း၍ ပြင်ဆင်ရကြောင်းမှတ်တမ်း တင်ထား
သော မင်စာ ဖြစ်သည်။

ရာဇဝင်တို့တွင်

ကျည်းဆိုးနှင့်စုက္ကတေးအရွယ်သို့ရောက်လျှင် 'ကျောင်း'
သာယာစွာ ပြု၍ ကွမ်းဆော်မင်းကို သာဓုခေါ်တော်မူပါဟု
လျှောက်လေ၏။ ကွမ်းဆော်မင်းလည်း မစူးမစမ်း
မဆင်မခြင် ယုံကြည်တော်မူ၍ လိုက်တော်မူလေ၏။
ကျည်းဆိုးနှင့် စုက္ကတေးလည်း မင်းကြီးကို ဖမ်းပြီးသော်
ခြိမ်းခြောက်၍ ရဟန်းပြုစေ၏။

အနော်ရထာမင်းစောသည် စုက္ကတေးမင်းကို မြင်းစီးချင်းထိုးပွဲတွင်
အနိုင်ရ ပြီးနောက်

ခမည်းတော် ကျောင်းသို့သွား၍ မင်းပြုတော်မူပါဟု
တောင်းပန်တော်မူ၏။ ခမည်းတော်လည်း ငါ အသက်
အရွယ်ကြီးပြီ၊ အမောင်သာ မင်းပြုတော့ဟု မိန့်တော်မူ၏။
အနော်ရထာမင်းစော နန်းတက်၍ ခမည်းတော်ကိုလည်း
ရဟန်းမင်းပြု(စေ)လေ၏။ ထို မင်းကား မိဖုရား မောင်းမ
မိသံတို့နှင့် ထိုကျောင်းတွင် ရဟန်းမင်း အဖြစ် စံတော်မူ၏။

ဟုလည်း ဆိုထားရာ ဤမင်းမှာ အဖြူရောင် ခြယ်ထားသော
ကျောင်းတွင် စံသောမင်းဟု ဆိုဖွယ်ရာရှိသည်။ ကြောင်းဖြူအရပ်ကို
အစွဲပြု၍ ခေါ်သည် ဟူသော ရာဇဝင်လာအချက်ကို ဆင်ခြင်နိုင်ရန်
ဆိုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့ မင်းနှစ်ပါးကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆင်ခြင်နိုင်ရန် အသေးစိတ်အချက်များကို ဖော်ပြခြင်းမှာ လေ့လာနေသော သမိုင်းစဉ် အတွက် အရေးကြီးလှ၍ကား မဟုတ်ပါ။ သို့သော် ယင်းသို့ ရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်းအားဖြင့် မြေရှင်ပဒေသရာဇ် ထိုတစ်ခေတ်က ပြည်သူလူထု၏ အခြေအနေကို လေ့လာရာတွင် အထောက်အကူ ကား ရနိုင်ပါသည်။ ဤအထောက်အကူကို ယူ၍ အနော်ရထာမင်း နန်းမတက်မီကာလ မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း အခြေအနေကို ဤသို့ သိမှတ်နိုင်သည်။

အနော်ရထာအရင်က မြန်မာမင်းများ

အနော်ရထာနန်းမတက်မီ ပုဂံတွင် အုပ်စိုးသွားသော မင်းတို့အနက် ခိုင်ခိုင်လုံလုံ သိရသော မင်းနှစ်ပါး ရှိခဲ့သည်။ ထိုမင်းတို့မှာ စောရဟန်းမင်းနှင့် ကျောင်းဖြူမင်း တို့ဖြစ်သည်။ မင်းနှစ်ပါးလုံး၏ ဘွဲ့အမည်တို့မှာ ဗုဒ္ဓသာသနာနှင့် ဆက်စပ် နေသည်။ တစ်ပါးမှာ ဗုဒ္ဓသာသနာ ကျင့်သုံးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၌ မရှိလျှင် မဖြစ်သော ရဟန်းတော်များ ကံဆောင်ရာ 'သိမ်'နှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ အခြားတစ်ပါးမှာ ရဟန်းတော်များ သီတင်း သုံးရာ 'ကျောင်း'နှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ မြတ်စွာဘုရား၏ ရပ်တော်မူ ရပ်ပွားတော်ကို တည်လုပ် ကိုးကွယ်သူလည်း ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၏ အခြေခံ အချက်အလက်များ ရောက်ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်းကို အခိုင်အလုံ ဆိုနိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ဘွင် ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ပျူနှင့် ရှေးမွန်တို့ ယုံကြည် လိုက်နာ ကျင့်သုံးလာခဲ့သည်မှာ ရှေးပဝေသဏီက ဖြစ်သည်။ ထို ပျူ၊ ရှေးမွန်တို့နှင့် ရှေးမြန်မာတို့ တွေ့ဆုံရောနှောမိခဲ့သည်မှာ

လည်း ကြာပြီဖြစ်၍ အနော်ရထာ အရင်က မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းတွင် ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓသာသနာကို သိကြပြီးဖြစ်သည်ကို သံသယဖြစ်ရန် မလိုဟု ထင်သည်။

အနော်ရထာ နန်းတက်နှစ်ကို အေဒီ ၁၀၄၄ (၁၁ ရာစု အလယ်ခန့်) ဟု သာမန်အားဖြင့် ပညာရှင်အများက ခန့်မှန်းထားကြသည်။ ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ပေးထားသော ခုနှစ်တို့ကို အခြေပြု၍ တွက်ချက်ယူသော် ညောင်ဦး စောရဟန်းမင်းသည် ၁၀ ရာစုနှစ်များ အလယ်ခန့်က အုပ်စိုးခဲ့သည်ဟု သိရသည်။

ပဒေသရာဇ် လူ့အဖွဲ့အစည်း

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အေဒီ ၉ ရာစုနှစ်များ၏ အလယ်လောက် (၈၅၀ အေဒီခန့်) တွင် ပျဉ်ပြားမင်း ပုဂံမြို့ကို စတင်တည်ခဲ့သည် ဟူသော အချက်ကို သာမန်အားဖြင့် ယုတ္တိတန်သည်ဟု ယူဆရကြောင်း ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ် ပါသည်။ အေဒီ ၁၀ ရာစုနှစ်များ၏ အလယ်လောက်(၉၆၀ အေဒီခန့်)တွင် စောရဟန်းမင်း အုပ်စိုးခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ အေဒီ ၉ ရာစုနှစ်များ အလယ် လောက်မှ အစပြုကာ မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းတွင် ပဒေသရာဇ်စနစ် ရှိနေပြီ ဟု ခန့်မှန်း၍ ၁၀ ရာစုနှစ်များ အလယ်လောက်တွင် တမ္ပဒီပ နိုင်ငံငယ်တည်းဟူသော ပဒေသရာဇ်နိုင်ငံငယ် ရှိနေပြီးဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထိုနိုင်ငံငယ်၏ နိုင်ငံသားတို့မှာ ပျူ၊ ရှေးမွန်၊ ရှေးမြန်မာတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာတို့ကို စုပေါင်းအပ်သော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးတို့ကို အခြေခံသည့် ပဒေသရာဇ် လူနေမှု စနစ်အရ လူ့ဘောင်ဘဝကို ဖွဲ့စည်း နေထိုင်လျက် ရှိကြပြီး ဖြစ်သည်။

တိုင်းရင်းသားစည်းရုံးမှုနှင့် ပထမမြန်မာနိုင်ငံ

လာလတ္တံ့သော အေဒီ ၁၁ ရာစုနှစ်များအတွင်း ဤနိုင်ငံငယ်တွင် နေထိုင်ကြကုန်သော ရှေးမြန်မာ၊ ပျူ၊ ရှေးမွန်အစရှိသည့် တိုင်းရင်းသားတို့ စုပေါင်း ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုတွင် အနော်ရထာမင်း ကဲ့သို့သော ခေါင်းဆောင်ကောင်း၏ ဦးစီးဦးဆောင်မှုဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ အခြားဒေသများရှိ တိုင်းရင်းသားတို့ကိုပါ သိမ်းသွင်း စည်းရုံးနိုင်ခဲ့သည်။ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ပဒေသရာဇ်ခေတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးကိုလည်း တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ပေသည်။

ယင်း လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးကို ပထမ မြန်မာနိုင်ငံဟု လည်းကောင်း၊ ပုဂံခေတ် မြန်မာနိုင်ငံဟု လည်းကောင်း ခေတ်သမိုင်းပညာရှင်တို့က ခေါ်ကြသည်။ ဤပထမ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အံ့ချီးဖွယ်ရာကြီးကျယ်ခမ်းနားလှသော ပုဂံခေတ် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အစဉ်အလာကောင်းများကို ထိုခေတ် တိုင်းရင်းသားတို့၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုပေါ်တွင် အခြေတည်၍သာ တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသတည်း။